

Latvija. Sibīrija. Liktenis.

Tikai viens sāpju pilns brīdis šķīra Latviju no Sibīrijas. 1949.gada 25.martā cilvēkiem nācās piedzīvot nežēlīgu notikumu- masveida deportācijas. Ne brīdināti, ne sagatavoti viņi bija spiesti pakļauties un doties nezināmajā virzienā- prom no savas dzimtenes.

Tauta dzīvoja savu dzīvi, savās mājās, kopā ar saviem mīļajiem. Ikdienas darbu un rūpju netrūka, bet viņu pūles un centieni deva viņiem gan maizīti, ko likt galdā, gan spēku, ar ko dzīvot. Tauta, kas spēja pasargāt gan sevi, gan tos, kuri bija apkārt. Vienīgi tie, kuri saņēma informācijas noplūdi, bija brīdināti par gaidāmajām briesmām, tikmēr citi izjuta un baudīja tikko jaušamu pavasara burvību. Tad nu pienāca liktenīgais 25.marts, kad cilvēku dzīves krasi izmainījās jeb tika apgrieztas kājām gaisā.

Deportācijas akciju "Krasta banga" sāka 1949.gada 25.martā pēc pusnakts. Dažu dienu laikā padomju okupantu vara veica Latvijas iedzīvotāju deportāciju, kas tiešā veidā skāra līdz pat 42 tūkstošiem cilvēku, tai skaitā tika izvesti ap 10 tūkstošiem bērnu. Pavisam no Latvijas deportētos aizveda 33 vilciena ešelonos. Pirmo vilcienu nosūtīja 25.martā plkst. 15.47, bet pēdējo 28.martā plkst. 23.06. Pēc ierašanās nometinājuma vietā par katru izsūtīto, kurš bija sasniedzis 16 gadu vecumu, tika aizpildīta anketa. Viņiem visiem bija jāparakstās par to, ka, saskaņā ar 1948.gada 26.novembra dekrētu, viņi ir izsūtīti uz mūžu. Par bēgšanu no nometinājuma vietas varēja sodīt ar 20 gadiem katorgas darbos. Specnometinātie bez atļaujas nedrīkstēja pārvietoties ārpus administratīvā rajona robežām. Lielāko daļu izsūtīto nodarbināja lauksaimniecībā, pārsvarā kolhozos. Salīdzinājumā ar 1941.gada 14.jūnija deportācijām, šoreiz izsūtīja tieši zemniekus, nevis inteliģenci, arī ģimenes neizšķīra, bet gan ļāva tām palikt kopā. Katrai ģimenei bija atļauts ņemt līdz 1500 kg bagāžas. Tās savākšanai bija atvēlēta viena stunda. Dažkārt operatīvās grupas patvaļīgi saīsināja laiku uz 15 minūtēm vai krietni mazāk. Apjukušie cilvēki bieži vien nemaz nespēja arī stundas laikā savākt mantas, turklāt daudziem nemaz nebija tik daudz mantu un pārtikas krājumu.

Cilvēka liktenis tobrīd vairs nebija viņa paša rokās, viņš nezināja, cik ilgi nāksies kādam kalpot, nezināja, vai kādreiz redzēs un sajūtīs savu mīlo māju tuvumu, nezināja pilnīgi neko. Liktenis jau bija izlemts viņu vietā. Gadi gāja, cilvēki strādāja, pūlējās, pēc tam jau pierada. Izsūtīto rehabilitēšana sākās pēc 1956.gada februāra, kad Ņikita Hruščovs PSKP kongresā nosodīja staļinismu. 1957.gadā PSRS vadība pieņēma lēmumu par administratīvi izsūtīto atbrīvošanu no speciālā nometinājuma vietām. Par laimi, lielāko daļu deportēto arī atbrīvoja no nometinājuma 1956.–1958.gadā, un vairums no viņiem atgriezās Latvijā. Vai tas ir kādreiz piedodams? Vai aizmirstams? Vai kāds padomāja par to, kas būs ar cilvēkiem pēc tam? Protams, viņi atgriezās tā sauktajās mājās, bet savas dzīvesvietas viņiem vairs nebija, jo tur jau bija ievākušies pavisam sveši cilvēki. Palaimējās tiem, kuru radi vai paziņas bija dzīvojuši viņu kādreizējās, īstajās mājās, sargājot un kopjot tās.

Latviešu dzīve Sibīrijā ir emocionāls un spēcīgs stāsts par izturību, cīņu par izdzīvošanu un centieniem saglabāt savu identitāti nelabvēlīgos apstākļos. Deportētajiem vien atlika pielāgoties un dzīvot tur, cenšoties parūpēties gan par sevi, gan arī par apkārtējiem. Neviena interesēs nebija pajautāt, kā tad tur iet, vai nekā netrūkst? Labs atbalsta punkts bija izsūtīto ģimenēm tie, kuri netika izsūtīti un palika mājās- Latvijā. Tā viņi saņēma kādu mazu palīdzības, atbalsta devu- piemēram, ēdiena paciņas. Viena no manām paziņām- Natālija Šakina, dzimusi Duļbinska - arī tika izsūtīta 1949.gada 25.martā. Viņa atceras, ka vagonā bija 36 cilvēki, braucot

prom, dziedāja dziesmu “Dievs mūsu glābējs”. Sāpju un cerību ceļš, kura laikā cilvēki saglabāja ticību Dievam. Laukā no vagoniem cilvēkus izlaida reti, parasti kādās labi pārredzamās vietās. Divus vagonus, arī viņas ģimenes, atkabināja Omskas apgabala Isiļkuļ stacijā, pārējie devās tālāk. Vietējie vēlējās redzēt Baltijas budžus, bet izkāpa prasti cilvēki, kas viņiem bija ne visai acij tīkams pārsteigums. Natāliju un ģimeni vietējie ar bulļiem aizveda uz 35 km attālo kolhozu “Evsuki”. Viņa kopā ar mammu Mariju cītīgi apsaimniekoja māju, tētis Aloizs ar brāli Jāzepu bija galvenie iztikas pelnītāji, veicot remontus fermā, cietumā utt. Pēcāk arī Natālija ar mammu pelnīja, pārdodot ūdeni tirgū, ko pašas nēsāja no ūdens pumpja. Natālija sāka iet skolā, kad tēvu uzņēma par galdnieku, bet krievu valodas nezināšanas dēļ Natālija sāka mācīties 3.klasē, nevis 4.klasē, kā vajadzēja būt. Tētis krievu valodu pārzināja un mācīja to savai meitai. Viņas ģimene tika atbrīvota 1955.gada novembrī, bet mājās atgriezās 1956.gada Ziemassvētkos. Mājas Latvijā palika neskartas, jo tās apsaimniekoja neizsūtītais brālis Francis. Kamēr ģimene atradās nometinājumā, Francis sūtīja dažādas paciņas un vēstules. Atgriežoties Latvijā, sāka strādāt kolhozā “Jaunais spēks”. Dzīve bija mainījusies, bet tā bija iespēja, lai sāktu kaut ko no jauna vai turpinātu ar dzīvīgu spēku.

Nenoliedzami cilvēku dzīves bija mainījušās, atgriežoties savā dzimtenē. Emocionāli sarežģītāk bija tiem, kuriem nebija, kur palikt, kur pārļaut nakti un atpūtināt prātu pēc piedzīvotā murga. Esam ne vienu vienu reizi pārlicinājušies, ka latvieša sirdī deg dzīvības liesmiņa, ko viņš nes sev līdz ik dienu, tāpēc turpināt dzīvi, sākt to no jauna viņi uztvēra kā kārtējo dzīves izaicinājumu. Darba netrūka arī šeit, jo tikai strādājot var nopelnīt sev ēdienu, ko likt uz galda. Latvieši bija, ir un būs čakla un strādīga tauta.

Sāpju važas cilvēku moka visu dzīvi. Sākt no sākuma var jebko, bet izdzēst no atmiņām sūri piedzīvoto pagātni nav iespējams. Lai arī tagad viss ir aiz muguras, mūsu spēkos vien ir aizlūgt par katru dvēselīti, kas tika ar varu aizsūtīta. Ne visiem bija spēks un veselība ko tādu izdzīvot, īpaši, bērniem. Daudzi gāja bojā jau ceļā. Lai katru sirdi- dzīvu vai neesošu- kurai nācās izciest šīs mokas, silda tagadējo latviešu spēks un ticība, jo kopā mēs spējam daudz, kopā mēs esam viena tauta.

Manuprāt, šāda veida situācijas rosina pārdomāt ne tikai vēsturiskos notikumus, bet arī savus uzskatus un domas. Lai cik smags bija izsūtīto liktenis, esmu pateicīga un lepna par katru latvieti. Laime tikai retu reizi nāk kā svētība, parasti tā ir jāizcīna, ko arī drošsirdīgi paveica mūsu tauta. Mūsu tauta ir varenākā tauta, mūsu zeme- visdzižākā! Lai vienmēr katram no mums ir cilvēki, kurus sargāt un kāda vieta, ko saukt par mājām. Šobrīd liktenis ir mūsu pašu rokās!

Darba autore: Amanda Buklovskā

Skolotājs - konsultants: Aija Leitena